

Warszawa, dnia 14 kwietnia 2020 r.

Kazimierz Kleina

**Przewodniczący Komisji
Budżetu i Finansów
Publicznych**

Senat RP

Szanowny Panie Przewodniczący,

W związku ze skierowaniem do Senatu RP uchwalonej przez Sejm RP w dniu 9 kwietnia 2020 r. ustawy o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (dalej: ustawa z 9 kwietnia 2020 r.), Ośrodek Badań Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych przedstawia uwagi do przedmiotowej ustawy zawierające:

- I. postulat dodania przepisów umożliwiających wniesienie pisma procesowego do sądu przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych lub za pomocą poczty elektronicznej;
- II. postulat dodania przepisów umożliwiających zarządzanie w sądach drugiej instancji prowadzenia postępowania jawnego przy użyciu środków technicznych umożliwiających komunikację wizyjną na odległość;
- III. postulat rezygnacji z dodawania przepisów art. 15z¹-15z¹⁰ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 374, 567 i 56; dalej jako:

„przepisy dotyczące przesyłki hybrydowej”, ustawa dalej jako: Ustawa o COVID-19), w brzmieniu przyjętym w art. 72 pkt 47 ustawy z dnia 9 kwietnia 2020 r.

W przypadku nieuwzględnienia postulatu III. Ośrodek przedstawia również ocenę przepisów dotyczących przesyłki hybrydowej.

Ad. I.

Krajowa Izba Radców Prawnych od kilku tygodni postulowała wprowadzenie do kolejnych ustaw antykryzysowych rozwiązania przewidzianego w pierwotnej wersji projektu, przewidującego możliwość wniesienia pisma procesowego do sądu przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych lub za pomocą poczty elektronicznej. W ocenie Ośrodka Badań Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych wprowadzenie takiej regulacji pozwoli chociaż w ograniczonym zakresie na kontynuowanie działalności sądów i umożliwi ograniczenie zaległości, z jakimi będą musiały zmierzyć się sądy po ustaniu epidemii. W naszej opinii nie ma istotnych przeszkód dla wprowadzenia do procedury cywilnej i karnej możliwości podpisywania pism za pomocą profilu zaufanego (platformy ePUAP). Ten sposób uwierzytelniania dokumentów sprawdził się w postępowaniu administracyjnym i sądowno-administracyjnym.

Należy w tym miejscu wskazać, że jednym z podstawowych warunków wykonywania przez radcę prawnego swojego zawodu jest obowiązek zachowania przez niego tajemnicy zawodowej, która dotyczy wszystkiego, o czym dowiedział się w związku z udzielaniem pomocy prawnej (art. 3 ust. 3 ustawy o radcach prawnych). Nie ulega wątpliwości, że dla zachowania tak ustalonego obowiązku radca prawny powinien posługiwać się w komunikacji związanej z wykonywaniem zawodu, której przedmiotem są informacje objęte tajemnicą (np. z klientem, sądem, organem administracji publicznej), tylko takimi środkami, które zapewniają tajemnicę (poufność), tj. niedostępność tych informacji

dla osób trzecich. Poczтовая przesyłka polecona skierowana do radcy prawnego lub nadana przez niego jest środkiem gwarantującym zachowanie tajemnicy, ponieważ ogranicza dostęp osób trzecich do treści przekazywanych w piśmie informacji. Uczestnicy korespondencji (nadawca i odbiorca) ustalają swoistą „barierę informacyjną” dla innych, a ich wola musi być respektowana przez osoby trzecie, które powinny się powstrzymać od dostępu do treści przesyłanej korespondencji. Tymczasem elementem usługi przesyłki hybrydowej jest dostęp operatora wyznaczonego do treści przesyłanego pisma i możliwość zapoznania się z treścią tego pisma. Dotyczy to zarówno etapu przekształcania postaci przesyłanego pisma (z papierowej na elektroniczną), jak i późniejszego przechowywania przesyłki przez operatora. Jako niewystarczającą należy uznać gwarancję wprowadzoną w art. 15zuz⁹ pkt 1 ustawy o COVID-19, zgodnie z którym proces przekształcania postaci pisma następuje „bez potrzeby weryfikacji treści (korespondencji – przyp. aut.) z dokumentem w postaci papierowej”. Faktycznie bowiem dostęp do korespondencji i jej treści cały czas istnieje w jednostce organizacyjnej operatora wyznaczonego.

Powyższy wniosek wynika z dwóch przyczyn:

- a) w zakresie przesyłek poleconych w komunikacji z sądami i trybunałami, prokuraturą i innymi organami ścigania oraz komornikami sądowymi – wyłączenia stosowania przepisów o przesyłce hybrydowej do korespondencji z tymi podmiotami,
- b) w zakresie pozostałych przesyłek poleconych – wymogu uzyskania przez operatora wyznaczonego od adresata korespondencji wspomnianych wyżej zgody oraz upoważnienia; **radca prawny będący adresatem przesyłki poleconej, który uważa, że przesyłka hybrydowa narusza tajemnicę zawodową może nie składać takich oświadczeń, uniemożliwiając tym samym stworzenie przesyłki hybrydowej, a przez to dostęp operatora wyznaczonego do treści przesyłki.**

Jednak z drugiej strony niezłożenie przez radcę prawnego wspomnianych oświadczeń, a przez to nieskorzystanie z usługi przesyłki hybrydowej może mieć wpływ na jego sytuację względem innych osób korzystających z tej usługi.

Z powyższych względów, za konieczne uznajemy uchwalenie regulacji umożliwiających wniesienie pisma procesowego do sądu przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych lub za pomocą poczty elektronicznej

Propozycja legislacyjna:

Poprawka do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych

„Art. (...)

1. W czasie stanu zagrożenia epidemicznego, stanu epidemii lub w przypadku zaprzestania działania operatora pocztowego świadczącego usługi powszechne, pismo procesowe strony może zostać wniesione do sądu przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych lub za pomocą poczty elektronicznej. Pismo uważa się za wniesione z chwilą wprowadzenia go do środka komunikacji elektronicznej i nadania na adres poczty elektronicznej sądu wskazany na stronie internetowej sądu.

2. Pismo procesowe strony powinno być opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym albo uwierzytelnieniem złożonym za pośrednictwem platformy ePUAP (profil zaufany).

3. Jeśli adres poczty elektronicznej został wskazany we wcześniejszym piśmie procesowym, a tożsamość strony nie budzi wątpliwości, pismo procesowe tej strony może mieć formę dokumentową bez konieczności opatrzenia kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Forma dokumentowa w szczególności może mieć postać cyfrowego odwzorowania pisma opatrzonego odręcznym podpisem.

4. Pismo procesowe strony nadane w sposób, o którym mowa w ust. 1-3, uznaje się za równoważne pismu opatrzonemu podpisem własnoręcznym.

5. Jeżeli pismo procesowe strony nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych, w tym wymagania, o którym mowa w ust. 2-4 stosuje się odpowiednio art. 130 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego albo art. 120 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego przy czym wezwanie wysyła się z wykorzystaniem poczty elektronicznej na adres, z którego zostało nadane pismo, które nie może otrzymać prawidłowego biegu.

6. Do pisma procesowego wniesionego w sposób określony w ust. 1-3 strona dołącza załączniki w formie dokumentowej w postaci odwzorowania cyfrowego załączników mających formę pisemną. W razie potrzeby sąd włącza do akt wydruki załączników w formie dokumentowej w postaci odwzorowania cyfrowego, z którymi postępuje tak, jak z załącznikami w formie pisemnej.

7. Strona wnosząca pismo procesowe w sposób określony w ust. 1-3 nie jest zobowiązana do doręczenia odpisu pisma stronie przeciwnej. W takim przypadku doręczenia odpisu dokonuje sąd.

8. Przepisy ust. 1-6 stosuje się odpowiednio do pism procesowych sądu oraz odpisów pism podlegających doręczeniu przez sąd także wówczas, gdy ustawa wymaga formy pisemnej. Pismo procesowe sądu podlega doręczeniu przy użyciu platformy e-PUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych albo, jeżeli pismo nie może być doręczone stronie w ten sposób, na podany przez nią adres poczty elektronicznej.

9. Za dzień doręczenia pisma w sposób określony w ust. 8, poczytuje się dzień wskazany w otrzymanym przez sąd potwierdzeniu dostarczenia przy użyciu platformy ePUAP, portalu informacyjnego sądów powszechnych albo w systemie teleinformatycznym. W braku potwierdzenia domniemywa się, że pismo zostało doręczone z upływem siedmiu dni od jego nadania.

10. Przepis ust. 1-9 stosuje się odpowiednio do pism wnoszonych do:

- 1) organów administracji publicznej w postępowaniu administracyjnym,
- 2) komornika sądowego, z wyjątkiem tytułu wykonawczego, który zawsze składa się na piśmie, chyba że przepis szczególny przewiduje formę elektroniczną.
- 3) pism oraz składania oświadczeń woli i innych oświadczeń członków organów osób prawnych dokonujących czynności z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej.”.

Ad. II.

Drugim rozwiązaniem, które w ocenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, mogłoby pomóc ograniczyć konsekwencje obecnej sytuacji, jest wprowadzenie możliwości zarządzenia w sądach drugiej instancji prowadzenia postępowania jawnego przy użyciu środków technicznych umożliwiających komunikację wizyjną na odległość tj. przy wykorzystaniu systemu informatycznego udostępnionego przez sąd prowadzący postępowanie lub gdyby zachodziły trudności techniczne lub organizacyjne związane z wykorzystaniem tego systemu – przy użyciu innych środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie takiego posiedzenia na odległość, w tym za pośrednictwem przekazu telekomunikacyjnego. Wdrożenie takiego rozwiązania niewątpliwie zapobiegłoby paraliżowi sądów, pozwalając na wykonywanie działalności orzeczniczej przynajmniej w tym zakresie.

Ad. III.

W ocenie Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji przepisy dotyczące przesyłek hybrydowych w proponowanym w ustawie brzmieniu nie powinny zostać uchwalone. Jak zostanie wskazane poniżej w uwagach do szczegółowych rozwiązań, przepisy te wywołują wiele wątpliwości i mogą powodować problemy w praktyce. Co jednak najistotniejsze z punktu widzenia radcy prawnego, przepisy te powinny być tak skonstruowane, by wykluczyć możliwość naruszenia tajemnicy radcowskiej. Obecne rozwiązania takiej gwarancji nie dają, wręcz przeciwnie - stwarzają szereg zagrożeń. W uchwalonej przez Sejm ustawie słusznie co prawda przewidziano w art. 15zuz¹⁰ wyłączenie stosowania przepisów art. 15zuz¹ –15zuz⁹ w przypadku przesyłek wysyłanych do oraz przez: Sądy i Trybunały, prokuraturę i inne organy ścigania oraz komornika sądowego. Katalog ten nie jest jednak wystarczający, a tym samym nie rozwiązuje całkowicie problemu możliwego naruszenia tajemnicy radcowskiej. Przepisem tym nie objęte zostały np. przesyłki wysyłane do oraz przez organy administracji publicznej oraz podmioty wykonujące funkcje organów administracji publicznej w postępowaniach administracyjnych, w których pełnomocnikami są przecież radcowie prawni. Przesyłki takie powinny zaś być

wyłączone z doręczenia za pomocą proponowanej usługi hybrydowej, tak samo jak przesyłki zawierające korespondencję do innych podmiotów kierowaną przez profesjonalnych pełnomocników, której treść objęta jest tajemnicą zawodową. W związku z powyższym Ośrodek stoi na stanowisku, że przepisy dotyczące przesyłek hybrydowych powinny być na tym etapie usunięte z ustawy. Wprowadzenie tej formy doręczenia należałoby skorelować z przemyślanym mechanizmem zapewniającym ochronę tajemnicy zawodowej.

Na wypadek, gdyby zdecydowano się jednak wprowadzić tę formę doręczenia, Ośrodek zgłasza poniższe krytyczne uwagi w stosunku do treści art. 15zzu¹-15zzu¹⁰ ustawy o COVID-19, które odnoszą się do:

- 1) zapewnienia bezpieczeństwa informacji w korespondencji podlegającej doręczeniu elektronicznemu – zarówno oryginału w postaci papierowej jak i doręczanej elektronicznej kopii,
- 2) technicznego sposobu doręczenia, daty doręczenia oraz fikcji doręczenia.

Ad. 1). Zapewnienie bezpieczeństwa informacji w korespondencji

Zastrzeżenia dotyczą bezpieczeństwa informacji zawartych w korespondencji (tj. poufności i dostępności informacji) w zakresie następujących kwestii:

- a) zapewnienia bezpieczeństwa informacji w korespondencji przetworzonej do dokumentu elektronicznego na etapie doręczania adresatowi;
- b) zapewnienia bezpieczeństwa informacji w korespondencji przechowywanej przez operatora pocztowego w postaci zarówno papierowej, jak i elektronicznej.

Ad. a)

Zapewnienie bezpieczeństwa informacji w korespondencji przetworzonej do dokumentu elektronicznego na etapie wysyłania do adresata

Należy zgłosić zastrzeżenia co do zapewnienia bezpieczeństwa informacji w korespondencji przetworzonej do dokumentu elektronicznego na etapie jej doręczenia do adresata – dotyczą one sposobu identyfikacji adresata będącego:

- osobą fizyczną,
- innym podmiotem prawa (osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej).

Zgodnie z art. 15zuz¹ ust. 3 Ustawy o COVID-19, usługa przesyłki hybrydowej jest przeznaczona tylko dla osób fizycznych posiadających profil zaufany w rozumieniu art. 3 pkt 14 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 346 z późn. zm.; dalej jako Ustawa o informatyzacji). Według definicji zawartej w tym przepisie „profil zaufany” to środek identyfikacji elektronicznej zawierający zestaw danych identyfikujących i opisujących osobę fizyczną, która posiada pełną albo ograniczoną zdolność do czynności prawnych, wydany na warunkach określonych w przepisach o informatyzacji.

Korespondują z tym kolejne przepisy: art. 15zuz⁶ ust. 1 pkt 1 Ustawy o COVID-19 zobowiązuje operatora pocztowego do zapewnienia jednoznacznej identyfikacji adresata będącego osobą fizyczną, a z ust. 2 tego artykułu wynika, że adresat będący osobą fizyczną będzie miał możliwość uwierzytelnienia się w systemie operatora pocztowego za pomocą profilu zaufanego. W świadczeniu usługi przesyłki hybrydowej ustawodawca zatem korzysta z funkcji profilu zaufanego, który ma zapewnić uwierzytelnienie osoby fizycznej przy użyciu tego środka identyfikacji elektronicznej w systemie operatora.

Jednocześnie z innych przepisów Ustawy o COVID-19 wynika, że to operator wyznaczony ma ustalić własne zasady elektronicznego doręczenia przesyłki hybrydowej, w tym identyfikacji adresata przy tym doręczaniu. Z przepisu art. 15zuz² ust. 1 Ustawy o COVID-19 wynika, że przetworzona do postaci elektronicznej korespondencja zostanie umieszczona w celu doręczenia „na skrzynce elektronicznej adresata”. Natomiast według

art. 15zuz⁷ Ustawy o COVID-19 operator wyznaczony określa zasady identyfikacji adresata w regulaminie usługi.

Wobec powyższego nie jest jasne, jaka jest relacja między możliwością uwierzytelnienia się przez adresata za pomocą profilu zaufanego w systemie operatora dla potrzeb korzystania z usługi przesyłki hybrydowej, a sposobami identyfikacji adresata, które miałyby być określone w regulaminie usługi, w szczególności daczego ustawodawca w istocie przyznaje operatorowi kompetencje do wprowadzania własnych sposobów identyfikacji, skoro usługa jest skierowana wyłącznie do osób posiadających profil zaufany. Poza tym dokument elektroniczny ma zostać doręczany poprzez „skrzynkę elektroniczną adresata”.

Druga wątpliwość dotyczy “skrzynki elektronicznej adresata”, które to pojęcie nie jest definiowane, ani w inny sposób wyjaśniane w przepisach prawa. W szczególności nie zostały określone w przepisach prawa warunki:

- tworzenia, wykorzystywania, ważności i unieważniania skrzynki elektronicznej,
- identyfikacji i uwierzytelniania użytkownika skrzynki w zakresie odbioru doręczanej korespondencji, w szczególności w jaki sposób ma nastąpić czynność potwierdzania odbioru korespondencji przez adresata.

Podsumowując, na gruncie przyjętych przepisów nie wiadomo, czym jest skrzynka elektroniczna adresata i jakie są zasady jej funkcjonowania, w tym w jaki sposób następuje potwierdzanie w tej skrzynce odbioru przesyłek przez adresata. Naszym zdaniem w sposób nieakceptowalny prawodawca rezygnuje z określenia chociaż podstawowych zasad prawnych w tym zakresie, które wpływają na poziom bezpieczeństwa korespondencji i informacji tam zawartych. Według przyjętych przepisów powyższe zasady ma jednostronnie określić operator wyznaczony, bez ingerencji innych podmiotów.

Odrębnym problemem jest identyfikacja innych niż osoba fizyczna adresatów przesyłek hybrydowych. Należy zwrócić uwagę na rozróżnienie występujące w art.

15zuz⁶ ust. 1 Ustawy o COVID-19, ponieważ w przypadku osób fizycznych (adresatów korespondencji) operator wyznaczony „jest obowiązany do zapewnienia jednoznacznej identyfikacji” (pkt 1), natomiast w przypadku innych adresatów niż osoba fizyczna (tj. osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej) operator już tylko „może” zapewnić taką jednoznaczną identyfikację adresata (podmiotu lub osób uprawnionych do reprezentacji), z zastrzeżeniem, że „operator wyznaczony ma takie możliwości techniczne” (pkt 2). Powyższe świadczy o tym, że ustawodawca nie rozwiązał problemu elektronicznej identyfikacji innych adresatów niż osoby fizyczne i „przerzucił” to na operatora wyznaczonego, jednak z góry przewidując opcję, że operator także tego problemu nie rozwiąże. Przypomnieć należy, że Ustawa o COVID-19 odnosi się do profilu zaufanego, który jest środkiem identyfikacji elektronicznej dotyczącym tylko osoby fizycznej. Prawodawca nie będzie miał również żadnego wpływu na to, czy i w jaki sposób będzie następowała identyfikacja innych podmiotów niż osoba fizyczna oraz osób reprezentujących te podmioty, a zatem również na zapewnienie wystarczającego poziomu bezpieczeństwa usługi.

Ad. b)

Zapewnienie bezpieczeństwa informacji w korespondencji przechowywanej przez operatora pocztowego w postaci papierowej i w postaci elektronicznej.

Zastrzeżenia budzą również prawne zasady bezpieczeństwa informacji zawartych w korespondencji przechowywanej przez operatora zarówno w postaci papierowej jak i w postaci elektronicznej, w szczególności w kontekście potrzeby zapewnienia poufności i dostępności informacji.

- **Bezpieczeństwo informacji w korespondencji przechowywanej w postaci papierowej**

Zgodnie z art. 15zuz² ust. 1 zd. 2 Ustawy o COVID-19: „W upoważnieniu adresat uzgadnia z operatorem wyznaczonym sposób postępowania z odebranymi przesyłkami poleconymi”. Z tego przepisu wynika, że zasady przechowywania korespondencji w postaci papierowej będą wynikać z treści upoważnienia, którego operatorowi wyznaczonemu będzie udzielał adresat przed otrzymaniem korespondencji w postaci elektronicznej. W tym upoważnieniu ma znaleźć się informacja o sposobie postępowania z odebranymi przesyłkami poleconymi, przez co należy rozumieć odebraną przez operatora wyznaczonego korespondencję w postaci papierowej. W praktyce sposoby te będą zależne od operatora i przewidzianych przez niego możliwości technicznych, na które adresat przesyłki może nie mieć żadnego wpływu. Ustawodawca nie wskazuje żadnych konkretnych rozwiązań w tym zakresie. W naszej opinii to jednak prawodawca powinien określić przynajmniej opcje, z których może korzystać adresat korespondencji. W szczególności należy również zwrócić uwagę, że przepisy dotyczące przesyłki hybrydowej nie zawierają obowiązkowego minimalnego ani maksymalnego okresu przechowywania korespondencji w postaci papierowej. Nie ustalono także w jakim okresie dokumenty będą dostępne dla adresata, przynajmniej w sytuacjach, gdy dostęp do nich jest obiektywnie konieczny dla adresata. Co więcej, w przepisach w ogóle nie przyznano adresatowi prawa dostępu do oryginału przesyłki poleconej, co w konkretnych sytuacjach wydaje się niezbędne (np. ze względów dowodowych, nieczytelności odwzorowania cyfrowego lub zastrzeżeń co do integralności przekazanego dokumentu elektronicznego).

Jak się wydaje należałoby określić obligatoryjne okresy przechowywania, co ma na celu w szczególności zapewnienie dostępności papierowych oryginałów korespondencji dla adresata. Adresat powinien mieć dostęp do informacji jak długo ma możliwość np. odbioru przesyłek w postaci papierowej od operatora. Określenie okresu przechowywania dokumentów służy również zapewnieniu jednej z podstawowych zasad przetwarzania danych osobowych określonej w RODO (zasada ograniczenia przechowywania; art. 5 ust. 1 lit. e) RODO), zgodnie z którą dane osobowe muszą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane. Powyższa zasada dotyczy korespondencji zawierającej dane osobowe. Operator pocztowy nie powinien zatem przechowywać dokumentów papierowych dłużej niż jest to niezbędne do realizacji celów wynikających z Ustawy o COVID-19, ale postulowane jest, aby to prawodawca dookreślił ten okres.

- **Bezpieczeństwo informacji w korespondencji przechowywanej w postaci elektronicznej**

W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa informacji w korespondencji przechowywanej w postaci elektronicznej zastrzeżenia budzi nieokreślenie obligatoryjnych i maksymalnych okresów przechowywania tych dokumentów przez operatora wyznaczonego. W przepisach dotyczących przesyłki hybrydowej brak jest jakichkolwiek przepisów, które wskazywałyby na zasady postępowania przez operatora wyznaczonego z korespondencją w postaci elektronicznej po jej zeskanowaniu i doręczeniu adresatowi.

Podobnie jak w przypadku korespondencji w postaci papierowej obligatoryjny okres przechowywania powinien zostać określony ze względu na zasadę dostępności informacji – adresat powinien mieć zapewnioną możliwość dostępu tak

długo jak operator pocztowy będzie przechowywał elektroniczne odwzorowania korespondencji skierowanej do niego.

Ponadto zalecane jest również określenie maksymalnych okresów przechowywania ze względu zasadę ograniczonego przechowywania z art. 5 ust. 1 lit. e) RODO, zgodnie z którym dane osobowe muszą być przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane. Podobnie jak w przypadku dokumentacji papierowej, operator pocztowy powinien stosować się do tej zasady przy przechowywaniu dokumentów w postaci elektronicznej, co sprowadza się do tego, aby nie były one przechowywane dłużej niż jest to niezbędne do realizacji celów wynikających z Ustawy o COVID-19. Tak jak w przypadku korespondencji w postaci papierowej postulowane jest, aby prawodawca dookreślił ten okres.

Należy również podkreślić, że w zakresie ochrony danych osobowych operator wyznaczony jako administrator w rozumieniu art. 4 pkt 7 RODO jest obowiązany stosować pozostałe przepisy RODO, w tym w szczególności dotyczące uwzględnienia ochrony danych w fazie projektowania oraz domyślnej ochrony danych (art. 25 RODO) oraz zapewnienia bezpieczeństwa danych osobowych (art. 32 RODO) zarówno gdy dokonuje przetwarzania danych osobowych samodzielnie lub też powierza przetwarzanie danych osobowych innemu podmiotowi na podstawie art. 28 RODO, o czym mowa poniżej.

- **Problem potencjalnego outsourcingu usług przez operatora wyznaczonego**

Zagadnienie dopuszczalności outsourcingu usług przez operatora wyznaczonego dotyczy zarówno korespondencji przechowanej w postaci papierowej, jak i w postaci elektronicznej. W pierwszym przypadku będzie chodzić przede wszystkim o zlecenie skanowania korespondencji lub archiwizacji dokumentacji papierowej, a w drugim przypadku o przechowywanie korespondencji w postaci

elektronicznej na zewnętrznych serwerach w ramach usług hostingu. Kwestia dostępu do treści korespondencji dalszych podmiotów (przede wszystkim innych przedsiębiorców) świadczących usługi dla operatora wyznaczonego ma znaczenie ze względu na potencjalną dużą skalę przechowywanych informacji w ramach usługi przesyłki hybrydowej oraz zakresu informacji zawartych w tych przesyłkach („wrażliwości” tych informacji).

Obecnie ani przepisy dotyczące przesyłki hybrydowej, ani Prawo pocztowe nie przewidują zakazu outsourcingu usług przez operatora wyznaczonego, jak również dodatkowych warunków, które powinien spełnić zleceniobiorca, co w praktyce może oznaczać, że informacje objęte tajemnicą pocztową znajdują się w posiadaniu zewnętrznych podmiotów.

- **Outsourcing na gruncie Prawa pocztowego**

Obecnie potencjalne ograniczenia w zakresie outsourcingu mogą wynikać wyłącznie z przepisów dotyczących tajemnicy pocztowej (art. 41-42 Prawa pocztowego). Zgodnie z art. 41 ust. 1 Prawa pocztowego tajemnica pocztowa obejmuje informacje przekazywane w przesyłkach pocztowych, informacje dotyczące realizowania przekazów pocztowych, dane dotyczące podmiotów korzystających z usług pocztowych oraz dane dotyczące faktu i okoliczności świadczenia usług pocztowych lub korzystania z tych usług.

Zgodnie z art. 41 ust. 2 Prawa pocztowego do zachowania tajemnicy pocztowej są obowiązani: (1) operator pocztowy oraz (2) osoby, które z racji wykonywanej działalności mają dostęp do tajemnicy pocztowej. Do takich osób potencjalnie mogą należeć podmioty, którym operator pocztowy zleca wykonywanie usług, które są objęte tajemnicą pocztową. Z art. 41 ust. 2 pkt 2) Prawa pocztowego wyłącznie pośrednio można wnioskować, że outsourcing usług pocztowych objętych tajemnicą pocztową jest dopuszczalny. Jednakże ze względu na istotę tajemnicy pocztowej i korespondencji nią objętej, przy jednoczesnym braku prawnego wyjątku od tej

tajemnicy związanego z outsourcing'iem, możliwe jest jednak zajęcia stanowiska odmiennego i dlatego postulujemy, aby ustawodawca jednoznacznie przesądził dopuszczalność takiej działalności.

Warto również wskazać, że zgodnie z art. 42 ust. 6 Prawa pocztowego operator pocztowy jest obowiązany do zachowania należytej staranności w zakresie uzasadnionym względami technicznymi lub ekonomicznymi przy zabezpieczaniu urządzeń i obiektów wykorzystywanych przy świadczeniu usług pocztowych oraz zbiorów danych przed ujawnieniem tajemnicy pocztowej, co również może być traktowane jako wskazówka ograniczająca możliwość outsourcingu, w ramach którego podmiot świadczący usługę miał dostęp do treści korespondencji.

- **Outsourcing a przepisy o ochronie danych osobowych**

Z perspektywy prawa ochrony danych osobowych kwestię powierzenia przetwarzania danych osobowych reguluje art. 28 RODO oraz wyjaśnia również motyw 81 RODO. Zgodnie z art. 28 ust. 1 RODO to na operatorze wyznaczonym jako administratorze danych osobowych zawartych w korespondencji będzie ciążył obowiązek korzystania wyłącznie z takich podmiotów, które zapewniają wystarczające gwarancje wdrożenia środków technicznych i organizacyjnych. Obowiązek ten został opisany bardziej szczegółowo w motywie 81 RODO, w którym wskazano, że administrator powinien, powierzając podmiotowi przetwarzającemu czynności przetwarzania, korzystać z usług wyłącznie podmiotów przetwarzających, które zapewniają wystarczające gwarancje jeżeli chodzi o wiedzę fachową, wiarygodność i zasoby. Innymi słowy przepisy o ochronie danych osobowych dopuszczają zlecenie przez administratora przetwarzania danych osobowych w jego imieniu przez inny podmiot po przeprowadzeniu sprawdzenia, czy potencjalny zleceniobiorca spełnia te wymogi. Ponadto art. 28 ust. 3 RODO wskazuje na elementy, które powinny się znaleźć w umowie powierzenia

przetwarzania danych. W przypadku zlecenia usług związanych z przesyłką hybrydową należy jednak rozważyć wprowadzenie w prawie krajowym dodatkowych warunków dla podmiotów świadczących te usługi operatorowi, a to ze względu na: (i) szczególny charakter tej usługi, w ramach której następuje przetwarzanie informacji objętych tajemnicą pocztową, oraz (ii) potrzebę ustanowienia w związku z tym bardziej szczegółowych i rygorystycznych wymagań w stosunku do tych określonych w RODO.

- **Postulaty**

Biorąc pod uwagę przedstawione argumenty rekomendowane jest rozważenie wprowadzenia przez ustawodawcę jednego z dwóch rozwiązań służących zapewnieniu w większym stopniu poufności informacji, w tym danych osobowych:

- wprowadzenie zakazu outsourcingu przez operatora wyznaczonego (co może jednak powodować praktyczne trudności z realizacją przez operatora wyznaczonemu powierzonych zadań) lub
- wprowadzenie dodatkowych wymagań dla podmiotu zewnętrznego w przypadku zlecenia mu przez operatora wyznaczonego realizacji usługi, takich jak:
 - realizacja usługi bez dostępu do samej treści korespondencji stanowiącej przedmiot przesyłki hybrydowej w przypadku usług niewymagających takiego dostępu,
 - jednoznaczne rozciągnięcie tajemnicy pocztowej, o której mowa w art. 41 Prawa pocztowego na podmioty zewnętrzne i ich pracowników, którym operator wyznaczony zleca usługi,
 - określenie dodatkowych, minimalnych zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych informacji.

Ad. 2. Techniczny sposób doręczenia, data doręczenia oraz fikcja doręczenia

Odrębne wątpliwości dotyczą określenia na podstawie znowelizowanych przepisów:

- technicznego sposobu doręczenia,
- daty doręczenia przesyłki,
- domniemania doręczenia w przypadku braku potwierdzenia otrzymania przesyłki,

ponieważ pozostają one:

- 1) sprzeczne z przepisami procesowymi dotyczącymi elektronicznych doręczeń pism zawartymi w Kodeksie postępowania administracyjnego oraz w Ordynacji podatkowej,
- 2) mniej korzystne dla adresata pisma w stosunku do sposobów określonych w w/w ustawach procesowych,

jak również powodują one:

- 3) niepewność w zakresie sposobu potwierdzania otrzymania przesyłki oraz zasad ustalania daty doręczenia poprzez brak ustawowego określenia tych kwestii.

Zgodnie z art. 15zuz² ust. 2 Ustawy o COVID-19: *„Datą doręczenia przesyłki jest data zapoznania się przez odbiorcę z dokumentem zamieszczonym na skrzynce elektronicznej adresata. W razie braku zapoznania się dokument uznaje się za doręczony po upływie 14 dni od zamieszczenia dokumentu”*, natomiast ust. 3 stanowi, że *„Operator wyznaczony przesyła na adres elektroniczny wskazany przez adresata zawiadomienie zawierające informację, że doręczono na skrzynkę elektroniczną adresata dokument elektroniczny”*.

Natomiast stosownie do art. 15zuz⁷ Ustawy o COVID-19 operator wyznaczony świadczy usługę, o której mowa w art. 15zuz¹ ust. 1 Ustawy o COVID-19 na podstawie regulaminu usługi, który w szczególności określa zasady odbioru przesyłek.

Należy zauważyć, że ustawodawca nie określa technicznego sposobu potwierdzenia odbioru dokumentu, czy też zapoznania się z treścią dokumentu. Ustalenie zasad odbioru e-dokumentu zostaje przeniesione do regulaminu świadczenia usługi. Jedyną czynnością dookreśloną ustawowo w procesie odbierania dokumentu elektronicznego jest przesłanie adresatowi na jego adres elektroniczny dodatkowej informacji o „doręczeniu” dokumentu na jego elektroniczną skrzynkę. Według tego rozwiązania treść komunikatu to sama informacja o „doręczeniu”, a właściwie wydaje się, że o udostępnieniu e-dokumentu na koncie adresata („skrzynce elektronicznej”). Przepisy nie określają, w jaki sposób operator wyznaczony wchodzi w posiadanie tego adresu elektronicznego. Można tylko przypuszczać, że nastąpi to podczas uzyskiwania zgody na doręczenie elektroniczne przesyłki hybrydowej lub w upoważnieniu. W przepisach nie wskazano także terminu przesłania tej informacji w stosunku do terminu zamieszczenia samego e-dokumentu na koncie adresata („skrzynce elektronicznej”). Termin ustalenia domniemania doręczenia liczony jest od dnia zamieszczenia e-dokumentu w skrzynce, który szczególnie w sytuacjach spornych jest trudny do zweryfikowania przez odbiorcę pisma.

Ponadto zauważalna jest niekonsekwencja w stosowanej terminologii, ponieważ przepisy odnoszą się do „zamieszczenia dokumentu na skrzynce elektronicznej” (art. 15zuz² ust. 2 Ustawy o COVID-19) oraz „doręczenia dokumentu na skrzynkę elektroniczną” (art. 15zuz² ust. 3 Ustawy o COVID-19), przy czym wydaje się, że pozostaje to ta sama czynność, w wyniku której dokument elektroniczny udostępniony jest do odbioru na koncie („skrzynce”) adresata. Większe wątpliwości budzi użycie zwrotów „zapoznanie się z dokumentem” (art. 15zuz² ust. 2 Ustawy

o COVID-19) oraz „odbiór dokumentu” (art. 15zzu⁷ Ustawy o COVID-19), które przecież mogą nie być tożsame czasowo, a odnoszą się do dat, które mają znaczenie dla liczenia terminów od daty doręczenia dokumentu.

Problem w tym, że odmiennie powyższe kwestie regulują ustawy procesowe prawa administracyjnego, które zajmują się doręczeniami dokumentów elektronicznych. Powyższej kwestii dotyczą art. 46 § 3-10 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 256; dalej: KPA) oraz art. 152 § 3 i art. 152a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 900 z późn. zm.; dalej: OP), a także przepisy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, do których odsyłają wspomniane przepisy procesowe. Ograniczenie podmiotowe zawarte w art. 15zzu¹⁰ Ustawy o COVID-19 zawężające obowiązywanie przepisów o przesyłce hybrydowej nie mają zastosowania do przesyłek wysyłanych przez organy administracji publicznej oraz organy podatkowe ani do przesyłek wysyłanych do tych organów. W związku z tym przedmiotem przesyłki hybrydowej mogą być pisma w postępowaniach prowadzonych na podstawie Kodeksu postępowania administracyjnego oraz Ordynacji podatkowej.

W dwóch wymienionych powyżej ustawach procesowych występuje zbliżona konstrukcja dwuetapowego elektronicznego doręczenia, którą pokrótce przedstawimy na przykładzie KPA i czynności organu administracji publicznej. Do czynności doręczania znajdą również zastosowanie – w zakresie przewidzianych w KPA - przepisy o informatyzacji, przede wszystkim wykonującego ustawę o informatyzacji rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 września 2011 r. w sprawie sporządzania i doręczania dokumentów elektronicznych oraz udostępniania formularzy, wzorów i kopii dokumentów elektronicznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 180).

W pierwszym etapie na adres elektroniczny odbiorcy przesyłane jest zawiadomienie (informacja) o możliwości odebrania przez odbiorcę doręczanego dokumentu. Wnoszący podanie jest obowiązany wskazać adres elektroniczny w podaniu (art. 63 § 3a pkt 3 KPA). W drugim etapie następuje potwierdzenie odebrania i samo odebranie przez odbiorcę dokumentu elektronicznego z systemu teleinformatycznego organu administracji publicznej, poprzez „elektroniczne podpisanie” przez zidentyfikowanego odbiorcę urzędowego poświadczenia odbioru (dalej „UPO”).

Zawiadomienie o możliwości odebrania jest przesyłane na adres elektroniczny odbiorcy po wydaniu przez organ samego doręczanego dokumentu elektronicznego i jego umieszczeniu w systemie teleinformatycznym w ten sposób, że jest on dostępny dla odbiorcy. Na zawiadomienie składają się trzy elementy: (i) informacja o możliwości odbioru e-dokumentu, (ii) wskazanie adresu, z którego adresat może pobrać pismo i pod którym powinien dokonać potwierdzenia doręczenia pisma oraz (iii) pouczenie dotyczące sposobu odbioru pisma, a w szczególności sposobu identyfikacji pod wskazanym adresem elektronicznym w systemie teleinformatycznym organu administracji publicznej, oraz informację o wymogu podpisania urzędowego poświadczenia odbioru w określony sposób.

Przesłanie zawiadomienia jest ponawiane przez organ administracji („powtórne zawiadomienie”), jeżeli w terminie 7 dni od dnia wysłania pierwszego zawiadomienia odbiorca dokumentu nie odebrał go w systemie teleinformatycznym. W żaden sposób nie potwierdza się doręczenia samego zawiadomienia. We wzorowanej na przepisach dotyczących doręczenia tradycyjnego regulacji o e-doręczeniach przyjmuje się domniemanie doręczenia w sytuacji, gdy odbiorca nie odebrał doręczanego pisma w terminie 14 dni, licząc od dnia przesłania pierwszego zawiadomienia (doręczenie uznaje się za dokonane po upływie tego terminu). Doręczane pismo musi być dostępne w systemie teleinformatycznym nie tylko w terminie 14 dni od dnia wysłania pierwszego

zawiadomienia, ale także później w przypadku uznania pisma za doręczone (przez okres co najmniej 3 miesiące od dnia tego uznania) w ten sposób, aby umożliwić adresatowi pisma dostęp do jego treści, a dodatkowo do informacji o dacie uznania pisma za doręczone i datach wysłania dwóch zawiadomień.

Szczegółowy techniczny sposób doręczenia został określony przepisach o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, tj. W Ustawie o informatyzacji oraz w przepisach wykonawczych do niej. Według nich system teleinformatyczny podmiotu publicznego dokonującego doręczenia (w tym wypadku organu prowadzącego postępowanie) musi zapewnić obsługę procesu doręczenia poprzez poświadczenie doręczenia (dalej „PD”), jako szczególnego rodzaju UPO. Przepisy rozporządzenia rozróżniają dwa rodzaje PD: potwierdzone oraz niepotwierdzone.

Potwierdzone PD stanowi dokument stwierdzający skuteczne dokonanie elektronicznego doręczenia. System teleinformatyczny podmiotu publicznego doręczającego (organu prowadzącego postępowanie) udostępnia adresatowi PD, które zawiera określone informacje o nadawcy, adresacie, piśmie i sprawie, w której pismo zostało wydane, a także o samym momencie doręczenia. Adresat dokumentu potwierdza otrzymanie doręczanego dokumentu poprzez opatrzenie PD określonym podpisem.

Po „podpisaniu” przez adresata PD system teleinformatyczny służący do obsługi doręczeń bezpośrednio po zakończeniu procesu weryfikacji podpisu elektronicznego udostępnia adresatowi do pobrania doręczany dokument elektroniczny wraz z podpisanym przez niego poświadczeniem doręczenia, a jednocześnie udostępnia organowi doręczającemu podpisane poświadczenie doręczenia. Z kolei z niepotwierdzonym PD mamy do czynienia, gdy adresat pisma nie podpisze w terminie UPO. Wówczas system teleinformatyczny podmiotu publicznego (organu prowadzącego postępowanie) służący do obsługi doręczeń

automatycznie generuje informację wskazującą, że nie wpłynęło w terminie potwierdzone PD.

Podstawowe różnice między doręczeniem hybrydowym (zgodnie z przepisami dotyczącymi przesyłki hybrydowej) oraz doręczeniem na podstawie ustaw procesowych polegają na:

- 1) bardziej szczegółowej treści zawiadomienia (informacji) o możliwości odebrania pisma przesyłanego na podstawie ustaw procesowych, które dzięki pouczeniom pełni funkcję gwarancyjną dla odbiorcy pisma,
- 2) ponownemu wysyłaniu zawiadomienia (informacji), w przypadku gdy dokument nie zostanie odebrany,
- 3) ustaleniu w przepisach procesowych, że data domniemania doręczenia jest liczona od dnia przesłania do adresata zawiadomienia (informacji), a nie od daty zamieszczenia e-dokumentu na koncie użytkownika, tak jak dzieje się to w przypadku „przesyłki hybrydowej” (druga z tych dat pozostaje nie do zweryfikowania przez odbiorcę dokumentu),
- 4) szczegółowym określeniu w przepisach o informatyzacji sposobu odbioru (doręczenia) e-dokumentu w ustawach procesowych, podczas gdy w przypadku „doręczenia hybrydowego” zasady odbioru mają wynikać z regulaminu świadczenia usług operatora wyznaczonego,
- 5) określenie w przepisach procesowych co się dzieje z nieodebranymi e-dokumentami, podczas gdy w przypadku „doręczenia hybrydowego” zasady odbioru mają wynikać z regulaminu świadczenia usług.

Wobec powyższego, jeśli korespondencja przekazywana przesyłką hybrydową stanowi jednocześnie pismo procesowe, to rozwiązania Ustawy o COVID-19 oraz ustaw procesowych pozostają ze sobą w kolizji, co w praktyce spowoduje konieczność zastosowania reguł kolizyjnych. Należy jednocześnie zaznaczyć, że przepisy procesowe są bardziej precyzyjne i wynika z nich wyższy poziom gwarancji dla odbiorcy pisma (uczestnika postępowania). Dlatego też do „przesyłek

hybrydowych” przepisy procesowe powinny – z mocy prawa – znaleźć co najmniej odpowiednie stosowanie, jeżeli przesyłka taka stanowi jednocześnie pismo procesowe w postępowaniu. Wymaga to wprowadzenia zmian do w przyjętej przez Sejm Ustawy o COVID-19 poprzez wprowadzenie przepisów odsyłających do omówionych przepisów ustaw procesowych (przynajmniej w zakresie przesyłek zawierających pisma procesowe w postępowaniach) lub wprowadzenia do Ustawy o COVID-19 regulacji niekolidujących z ustawami procesowymi.

Z poważaniem,

Kierownik

Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji

Krajowej Rady Radców Prawnych

Rafał Stankiewicz